

JOGALKALMAZÁS

Kiss György

Az Alkotmánybíróság döntése az érdekegyeztetésről szóló törvényjavaslatok tárgyában

1. Előzmények

Az Alkotmánybíróság a 124/2008. (X. 14.) AB határozatában alkotmányellenesnek nyilvánította Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló, az Országgyűlés 2006. december 11-i ülésnapján elfogadott törvény (a továbbiakban: OÉT törvény) 3. § (2) bekezdésének b) pontját, 7. § (1) bekezdésének c) pontját, valamint a 19. § (1) bekezdésének a Munka Törvénykönyvéről (a továbbiakban: Mt.) szóló 1992. évi XXII. törvény 17. § (4) bekezdését megállapító szövegrészét. Megállapította továbbá, hogy az ágazati párbeszéd bizottságokról és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló, az Országgyűlés 2006. december 11-i ülésnapján elfogadott törvény 33. §-ának az Mt. 53. § (3) bekezdése első mondatát megállapító szövegrésze alkotmányellenes.

A Magyar Köztársaság Elnöke 2006. december 28-i keltezéssel két indítványt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz. Az OÉT törvényre vonatkozó indítványában kifejtette, hogy az OÉT nem választott szerv, valamint utal azokra a jogszabályokra, amelyek az OÉT-t közhatalmi jogkör gyakorlására hatalmazza fel. Az indítványozó szerint „a magyar Alkotmány hatálya alatt ... közhatalmat csak olyan személy vagy szerv gyakorolhat, akit vagy amelyet erre a közhatalom forrása, a közhatalom alá tartozók közössége közvetlenül vagy közvetetten felhatalmazott.” Az Alkotmánybíróság több határozatára történő hivatkozással rögzítette, hogy „amíg a választások, kinevezések láncolata a választópolgároktól a közhatalmat gyakorló szervig, személyig folyamatos, a demokratikus legitimáció nem vitatható.” Álláspontja szerint lényeges, hogy választás esetén pl. az önkormányzat valamennyi választójoggal rendelkező alanya jogosult legyen részt venni a választásokon, továbbá, hogy a választásnak konkrét önkormányzati szerv tagjának konkrét alkalommal történő meghatározására kell irányulnia. Következtetése szerint, nem megfelelő más célú, más feladatra való felhatalmazásra irányuló választás eredményeit alapul venni a személyi összetétel meghatározásakor. Ezek az elvek érvényesülnek a delegálási rendszerben is, és ez vonatkozik arra az esetre is, amikor a jogalkotó „az érdekegyeztetés céljával létrehozott szervet ruház fel közhatalmi jogosítványokkal”.

Az indítványozó megállapítása szerint: „Ha ilyenfajta jogalkotási hatáskör az Alkotmányban nevesített szerveken kívül másnak egyáltalán adható is, a demokratikus legitimá-

ció követelményének ebben az esetben is érvényesülnie kell.”¹ Mivel az OÉT nem választott szerv, legitimációját a benne részt vevő szervezetek által képviselt tagok adhatják, oly módon, hogy e szervezetek a választópolgárok túlnyomó többségét tagjaik között tudják. A Köztársasági Elnök álláspontja szerint a javaslat 5. §-a és 6. § (1) bekezdése ezeknek a követelményeknek nem felel meg, mert csak az OÉT-ben résztvevő egyes szakszervezetek és munkaadói szövetségek vonatkozásában állítanak feltételeket, „nem követelik meg azonban, hogy az OÉT bármelyik oldala, vagy akár egésze a választópolgároknak, vagy akár csak a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyok alanyainak túlnyomó többségét képviselje.”² Hangsúlyozta ugyanakkor, hogy az alkotmányellenesség „az OÉT által gyakorolt közhatalmi jogosítványok okán áll fenn.”³ Ennélfogva az OÉT hiányzó demokratikus legitimációja miatt alkotmányellenes az OÉT törvény 3. § (2) bekezdésének b) pontja, a 7. § (1) bekezdés c) pontja és 19. § (1) bekezdése is az Mt. 17. § (4) bekezdését megállapító részben.

Az ágazati párbeszéd bizottságokról és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló törvényhez kapcsolódó indítvány lényegében az előzőekben foglaltak alapján minősíti alkotmányellenesnek az Ápbtv. 33. §-át, amennyiben az Mt. 53. § (3) bekezdésében az OÉT számára közhatalmi jogosítványt állapít meg.

2. Az Alkotmánybíróság kérdései a szociális és munkaügyi miniszterhez

Az Alkotmánybíróság az OÉT-ben részt vevő munkavállalói és munkáltatói érdekképviseleti szervezetek támogatottságára vonatkozóan kérte a szociális és munkaügyi miniszter álláspontját. A testület rákérdezett adatokra, illetve mérési módszerekre, továbbá tájékoztatást kért a reprezentativitás alsó és felső mértékének lehetséges arányairól – amennyiben egyáltalán van ilyen. A kérdések az alábbiak voltak:

Az OÉT-ben résztvevő munkavállalói érdekképviseleti szervezetek a munkavállalók hány százalékát reprezentálják? Ezen belül:

Hány tagjuk van?

Hány munkavállalóra terjed ki azon kollektív szerződések hatálya, amelyeket kötöttek?

Hány munkavállaló adta szavazatát az üzemi tanácsválasztásokon az országos konföderációk tagszervezeteinek jelöltjeire?

¹ Indítvány 4. pontja.

² Indítvány 5. pontja. A továbbiakban az indítvány megállapítja: „az Alkotmánybíróság 16/1998. (V. 8.) AB határozatában abból indult ki, hogy az országos munkavállalói érdekképviseleti szervezetek a munkavállalók mintegy 54%-át fogják át, és ezt az arányt nem tartotta elegendőnek ahhoz, hogy a társadalombiztosítási önkormányzatok legitimációját megadja. Nincs okunk feltételezni, hogy az azóta eltelt időszakban jelentősen megnőtt volna a szakszervezetek tagsága. A munkáltatói érdekképviseletek pedig csak a munkáltatók által legitimáltak valamilyen formában, így a választópolgárok jelentős részét – ebben az összefüggésben – ugyancsak nem képviselhetik. Tehát bizonyonnyal állítható, hogy az OÉT-ben részt vevő szervezetek ténylegesen sem tudják felhatalmazásukat a választópolgárok, vagy akár a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyok alanyainak túlnyomó többségére visszavezetni.”

³ Indítvány 5. pont.

Kik azok, akiknek az érdekeit az OÉT-ben a konzultációk során megjelenítik, illetve védik?

Az OÉT-ben résztvevő munkáltatói érdekképviselői szervezetek milyen mértékben reprezentálják a munkáltatókat? Ezen belül:

Tagvállalkozásaik száma?

Kollektív szerződéskötések száma?

Kiket képviselnek?

Vannak-e a fenti érdekképviselői szervezetek reprezentativitására pontos adatok?

Hogyan állapítható meg az, hogy az OÉT-ben résztvevő érdekképviselők hány munkavállaló, illetve munkáltató tag támogatásával rendelkeznek? Ellenőrizhető-e ez az adat, illetve ellenőrzik-e ezt az adatot?

Ha nincs pontos adat, akkor hogyan lehet felmérni, megbecsülni az OÉT-ben résztvevő érdekképviselők reprezentativitását? Ez az adat mennyire megbízható? Vannak-e eltérő adatok a reprezentativitás mértékéről? Ha vannak, akkor mi lehet a reprezentativitás minimális és maximális mértéke?

A miniszter válaszában több alkalommal is utalt arra a tényre, hogy a kormány számára nincs egyéb rendszeresen működő fórum, amely alkalmas lenne a lakosság véleményének figyelembe vételére a döntéshozatal során. Elismerve azt, hogy az országos szintű reprezentativitási kritériumok nem állnak rendelkezésre, a miniszter hangsúlyozta, hogy a munkaügyi kapcsolatokban a reprezentativitás képviselői erőt jelent, amelyet alapvetően minőségi és nem mennyiségi jellemzője egy adott szervezetnek. Az OÉT törvény az első, amely jogi kritériumokat fogalmaz meg azon az alapon, hogy azok a szervezetek, amelyek az országos érdekegyeztetésben részt vehetnek, elegendő képviselői erővel rendelkeznek, így a részvétel és a reprezentativitás között nem szükséges különbséget tenni. A válaszadó álláspontja szerint tehát a részvétel és a reprezentativitás megkülönböztetésének az OÉT működésében nincs gyakorlati funkciója, az pedig elképzelhetetlen, hogy a szociális partnerek csúcsszerveit ne vonják be a döntéshozatalba, akár attól függetlenül is, hogy a munkavállalók és a munkáltatók mekkora hányada ruházta fel ezeket a szervezeteket képviselői feladatával.

3. Az Alkotmánybíróság döntése

Az Alkotmánybíróság határozatában az egyetértési jog szabályozását akként minősítette, hogy általa a jogalkotó „az OÉT, illetve az országos szakszervezeti szövetségek számára nem konzultatív, hanem érdemi együtdöntési jogot jelentő részvételt biztosított a jogszabály-alkotásban”.⁴ Több korábbi határozatra utalva a testület megállapította, hogy az

⁴ 124/2008. (X. 14.) AB határozat II. 3.

egyetértési jog ugyan nem jelent önálló döntési jogkört, de „mint a jogalkotási hatáskör egy részének gyakorlása”, osztja a jogalkotó hatáskör megítélését is. Ebben a kontextusban az egyetértési jog közhatalmi jogkör gyakorlásának minősül. Az Alkotmánybíróság miután felsorolta azokat az ún. hivatkozó szabályokat, amelyeken az egyetértési jog gyakorlása alapul, megállapította, hogy ettől a jogtól jól elkülöníthetők a hagyományos érdekegyeztető jogosultságok. A testület utalt néhány állam hasonló szervezeteire, amelyeket vagy az alkotmányok tartalmaznak, vagy törvénnyel hozták létre, és megállapítja, hogy ezek a testületek nem rendelkeznek egyetértési joggal.⁵ Mindezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy „az Alkotmány ... a jogszabályalkotás tekintetében egy zárt rendszert képez: megjelöli a kibocsátót, megjelöli a jogszabály nevét, rendelkezik egymáshoz való hierarchikus viszonyokról és az Alkotmány, a 32/A. §-a révén, gondoskodik a jogforrási hierarchia Alkotmánnyal való összhangjának garanciájáról is”.⁶ Következtetése az volt, hogy jogalkotó hatáskörrel csak az Alkotmány ruházhat fel egy szervet. Az Alkotmányban sem az OÉT, sem az ott jelen lévő országos érdekképviselői szövetségek nem szerepelnek, ezért a jogszabály-alkotásra, illetve a jogszabály kibocsátásához kapcsolódó egyetértési joguk törvényi felhatalmazása ellentétes az Alkotmány 2. § (1) bekezdésével, többek között a hatalommegosztás elvével. Az Alkotmánybíróság végezetül megállapította, hogy az OÉT és a szakszervezeti szövetségek még kellő demokratikus legitimáció mellett sem hatalmazhatók fel törvénnyel a jogalkotásban való egyetértési jog útján történő részvételre, azaz jogalkotásra. Ez egyben azt jelenti, hogy egy ilyen megoldáshoz az Alkotmány jogforrási rendszerre vonatkozó szabályait is módosítani szükséges.

Kiss László alkotmánybíró nem értett egyet a többségi határozattal, mert nézete szerint a határozat nem adott választ a Köztársasági Elnök indítványára, aki ugyanis azt vitatta, hogy egy olyan, az érdekegyeztetésre létrehozott szerv kapott közhatalmi jogot, amely a konkrét hatáskör-gyakorlás tekintetében nem rendelkezik demokratikus legitimációval. Ebből Kiss László azt a következtetést vonta le, hogy az indítvány középpontjában nem az egyetértési jog, hanem az OÉT összetételének alkotmányossági szempontból történő megítélése állt. Állítása értelmében az indítványozó az egyetértési jogot szorosán a demokratikus legitimációhoz kötötte kéri vizsgálni. Ez azt jelenti, hogy nem magát az egyetértési jogot, hanem a demokratikus legitimációval nem rendelkező OÉT egyetértési jogát kéri megsemmisíteni.⁷ Végezetül Kiss László annak a véleményének adott hangot, hogy az egyetértési joggal korlátozott jogalkotással valóban gondok vannak, alkotmányossági vizsgálatára szükség van, azonban a Köztársasági Elnök a vonatkozó indítványában nem ezt kérte.

Bragyova András a többségi határozatnak sem a rendelkező részével, sem annak indokolásával nem értett egyet. Álláspontja szerint, az indítvány egyértelműen az OÉT össze-

⁵ Az Alkotmánybíróság francia, olasz, portugál, spanyol, holland és osztrák példát említ.

⁶ 124/2008. (X. 14.) AB határozat II. 7.

⁷ „Nem kerülhet szóba ezért az indítvány „szoros összefüggés” okán történő kiterjesztése sem, mivel összekapcsolt kategóriákról van szó, nincs mit – mivel „szoros összefüggés okán” összekapcsolni.” Lásd: Kiss László különvéleménye II. rész 3. Minderre való tekintettel Kiss László értékelése szerint: az indítvány csak (és kizárólag) a demokratikus legitimáció tekintetében lett volna vizsgálható; a jelen ügyben az egyetértési jog nem szakad el a demokratikus legitimáció hiányától; az indítványozó nem kapott választ „az őt elsősorban érintő” kérdésre, nevezetesen: demokratikusan legitimált szervezet-e az OÉT.

tételét, s ezen belül a szakszervezeti képviselet megoldását kifogásolta. Ebből szerinte az következik, hogy a Köztársasági Elnök az OÉT egyetértési jogát – és általában az egyetértési jogot – nem tartja alkotmányellenesnek, ha az adott szervezet összetétele megfelel a demokratikus legitimáció követelményének. Álláspontja az, hogy, a határozat olyan okból nyilvánítja alkotmányellenesnek az OÉT törvényt, amely az indítvány szerint nem alkotmányellenes. Mindebből következően: „az Alkotmánybíróságnak arra a kérdésre kellett volna választ adni, hogy a kvázi-korporatív, vegyes összetételű, kormányzati és érdekképviseleti elemet egyaránt magába foglaló OÉT összetétele alkotmányos szempontból megfelel-e a feladat- és hatáskörének”⁸. Ami az egyetértési jogot illeti, Bragyova nem tartja megalapozottnak azt a többségi véleményt, amelynek értelmében az OÉT egyetértési joga alkotmányellenesen korlátozza a Kormány rendeletalkotási hatáskörét. Miután kijelenti, hogy jogalkotási tevékenységet „csak az Alkotmányban meghatározott szervek végezhetnek, kizárólag az Alkotmányban meghatározott módon, illetve az Alkotmány alapján”, rögzíti, hogy ennek a kíváncsnak a törvény megfelel. Különvéleményében két alkotmányos alapot említ. Az egyik, az Alkotmány 36. §-a, amelynek értelmében, a Kormány „együttműködik” az érdekelt társadalmi szervezetekkel. A másik, az Alkotmány 35. § (1) bekezdésének l) pontja, amely szerint a Kormány „ellátja mindazokat a feladatokat, amelyeket a törvény a hatáskörébe utal. Szerinte a törvénnyel a Kormány hatáskörébe tartozó feladat ebben az esetben egyrészt a háromoldalú érdekegyeztető szervben való részvétel, másrészt bizonyos kérdések szabályozásában történő együttműködés, együttdöntés.

Bragyova kiemelte, hogy a szabályozás indoka „a kompromisszumon alapuló jogszabályalkotás ösztönzése, amelyben valamennyi érintett fél érdekei figyelembe vétetnek azáltal, hogy bizonyos lényeges, törvényben meghatározott kérdésekben a Kormány nem alkothat rendeletet az OÉT másik két oldalának egyetértése nélkül”. Következtetése szerint, „a Kormány hatáskörébe törvény utal egy feladatot. Jelen esetben az érdekegyeztetést azzal, hogy ennek sikertelensége – a megállapodás hiánya – esetén bizonyos kérdésekben a Kormány törvényben kapott jogalkotó hatásköre visszaszáll az Országgyűlésre”.⁹ Mindebből következően az OÉT törvény valóban korlátozza a Kormány hatáskörét, azonban a korlátozással – megállapodás hiányában – elvett hatáskört más nem gyakorolja, így a vizsgált korlátozás nem alkotmányellenes. Bragyova azt állítja, hogy „az OÉT hatásköre konzultatív, még akkor is, ha a törvény szerint 'egyetértési joga' van”. Nézete szerint a vizsgált korlátozás azért sem alkotmányellenes, mert az OÉT törvény nem vezet be új jogforrást, a kormányrendelet továbbra is a Kormány alkotja – vagy nem.¹⁰ Utalva egy korábbi alkotmánybírósági határozatra¹¹ megjegyzi, hogy az OÉT-t a vonatkozó kontextusban közhatalommal rendelkező szervnek kell tekinteni. Mivel a 40/2005. (X. 19.) AB határozat éppen az érdekegyeztetés

⁸ Bragyova András különvéleménye 1.

⁹ Lásd ezzel kapcsolatban a 8 jegyzetben leírtakat, habár kétlem, hogy Bragyova András erre a szintén „informális” mechanizmusra gondolt volna.

¹⁰ Ehhez még hozzáteszi, hogy „a törvény ellenére az OÉT egyetértése nélkül alkotott kormányrendelet az Alkotmánybíróság mai gyakorlata szerint” nem lenne alkotmányellenes.

¹¹ Lásd a 30/2000. (X. 11.) AB határozatot. Ennek értelmében: a jogszabály által kifejezetten és konkrétan megnevezett, egyetértési, illetve véleményezési jogkörrel rendelkező szervezetek – a demokratikus döntéshozatali eljárásban betöltött szerepük miatt az egyeztetési kötelezettség vonatkozásában – közhatalminak, így a jogalkotó számára megkerülhetetlennek minősülnek.

törvényi szabályozásának hiánya miatt állapított meg alkotmányos mulasztást, és az OÉT törvény éppen ezt a mulasztást pótolta, továbbá, mivel az OÉT törvény megfelel az Alkotmánybíróság által eddig felállított követelményeknek, „ezért az indítványt – a határozatban elfogadott indítványértelmezés alapján – el kellett volna utasítani”.

4. Néhány következtetés

Az ismertetett ügyben a Köztársasági Elnök által feltett kérdésekben, az Alkotmánybíróság határozatában, valamint a különvéleményekben három, egymással összefüggésben álló probléma húzódik meg, különböző hangsúllyal. Az egyik a legitimitás mibenléte, a másik a jogalkotó szerv és a jogalkotási eljárás alkotmányossága és végül az egyetértési jog. Mindezek egy kérdés körül csoportosulnak, nevezetesen, hogy az adott szabályozással a kormány jogalkotói felhatalmazásának korlátozása alkotmányos-e vagy sem.

Az érdekegyeztetés, a szociális párbeszéd eddigi történetének egyenes következménye az Alkotmánybíróság döntése. A magyar érdekegyeztetési rendszer nagyjából ugyanazt az utat járta be, mint a közép- illetve kelet-európai országok hasonló intézményei.¹² Mivel a rendszer működésének egyik sajátossága az informalitás, működése inkább politika-függő, mintsem a jogi szabályozás által befolyásolt. Ez önmagában még nem jelentene semmilyen zavart, hiszen általában a foglalkoztatáspolitikai, a munkaügyi politika, illetve maga az ún. szociális szféra politika-függő.¹³ A szociális párbeszéd informális jellege, jogi szabályozásbeli hiánya attól kezdve vetett fel legitimitási – és nem reprezentativitási – kérdéseket, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a szociális partnerek egyrésztől közvetlenül részt vesznek a jogalkotásban az egyetértési jog révén, másrésztől olyan testületekben foglalnak helyet, amelyek közhatalmi jogok gyakorlását is végzik.¹⁴ Sólyom László egyébiránt történeti-dogmatikai áttekintést ad más helyütt az érdekképviselők és az Alkotmány viszonyáról, hangsúlyozva, hogy már a kerekasztal tárgyalásokon egyértelmű volt, „hogy a társadalmi szervezetek csak annyiban tartoznak a társadalmi rendről tartozó fejezetbe, ha részei a politikai intézményrendszernek.”¹⁵ Ennek a koncepciónak a lényege tehát az volt, hogy a társadalmi szervezeteket el kellett választani az államtól, másképpen fogalmazva, közhatalmi jogokat nem gyakorolhattak. Sólyom utal arra a legitimációs igényre, amely mind a kormány, mind a szociális partnerek – elsősorban a szakszervezetek – részéről felmerült, és ezzel összefüggésben arra a törekvésre, hogy olyan eszközök

¹² Lásd erről részletesen Héthy Lajos: *A tripartizmus lehetőségei és korlátai Közép- és Kelet-Európában*, [in Ladó Mária (szerk.): *Tripartizmus és munkaügyi kapcsolatok Közép- és Kelet-Európában*], i.m., 194 – 223.

¹³ A munkajog „politikus” jellegéről találó Lyon-Caën megjegyzése, hogy a munkajog politikai töltésű jogág, az előrenyomulások és a hátrálások sorozata. Közlebbi megjelölés nélkül idézi Weltner Andor – Nagy László: *A magyar munkajog*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1966, 19.

¹⁴ Az első konfrontáció viszonylag hamar megtörtént, nevezetesen a társadalombiztosítás önkormányzati igazgatásáról szóló 1991. évi LXXXIV. törvény egyes rendelkezéseinek alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló 16/1988. (V. 8.) AB határozatban. Talán nem tekinthető véletlennek, hogy a tárgyalott ügyben a Köztársasági Elnök az Alkotmánybírósághoz intézett indítványában mintegy kiindulópontként hivatkozik erre a határozatra.

¹⁵ Sólyom László: *Pártok és érdekszervezetek az Alkotmányban*, i.m., 152.

birtokába kívántak jutni, amelyekkel a politikai döntésekben való részvétel biztosított. A jogállam követelményei szerint felépülő politikai rendszerben azonban korántsem közömbös, hogy ezek az eszközök milyen módon biztosítottak, illetve egyáltalán biztosítottak-e a társadalmi szervezetek részére.¹⁶

Ezen a ponton jut előtérbe a közjogi legitimitás és a magánjogi reprezentativitás különbözőségének egyik szimptomája, nevezetesen az, hogy az utóbbira általában nem található egzakt kritériumrendszer, illetve szabályozás.¹⁷ Sólyom László tulajdonképpen az alapkérdést teszi fel: „az igazán kényes kérdés, hogy az érdekszervezetek legitimációja elégséges-e a jogalkotásban való részvételhez”.¹⁸ Ez a kérdés megjelenik más megfogalmazásban és talán más hangsúllyal a Köztársasági Elnöknek az Alkotmánybírósághoz intézett indítványában is: „ha ilyenfajta jogalkotási hatáskör az Alkotmányban nevesített szerveken kívül másnak egyáltalán adható is...”.¹⁹ Ezek a kérdések, levezetések logikusan vezetnek el a legitimitás és a reprezentativitás közötti éles különbségtételhez.²⁰ Amennyiben a legitimációt a jogalkotáshoz szükséges felhatalmazással azonosítjuk, úgy ehhez semmi köze nincs a bármilyen célhoz kötött aktuális reprezentativitáshoz. Ebből a szempontból tehát az OÉT törvényben és az Ápbtv-ben meghatározott reprezentativitási ismérvek érdektelenek.

A következő probléma a jogalkotó szerv és a jogalkotási eljárás alkotmányossága. Az tárgyalt esetben – utalva az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatára – vitán felül áll, hogy a jogalkotó szervnek alkotmányos legitimációval kell rendelkeznie. Ilyen legitimációval rendelkezik a kormány. Az Alkotmánybíróság szemlélete abban is egyértelmű, hogy a közhatalmi jogok gyakorlásával nem rendelkező szervezetek nem korlátozhatják a jogalkotó szervek jogkörét. Ez nem függhet az adott jogi norma jellegétől (jelesül törvény vagy rendelet), és az eseti mérlegelés gyakorlata sem megnyugtató.²¹

A harmadik probléma, az egyetértési jog jogi természete. Ez a jog ebben a kontextusban a jogalkotói felhatalmazás megosztását, végső esetben elenyészését jelenti az adott jogalkotói szinten (jelesül, a kormány szintjén), és amennyiben elfogadjuk azt az érvelést, hogy ilyenkor a döntés az Országgyűlés kezében van, ezt a jogkört valójában annulláljuk. Összefoglalva: az egyetértési jog

- a) a legitimitás és a reprezentativitás lényegi különbsége,
- b) az érdekegyeztetés, a szociális párbeszéd konzultatív jellege,
- c) a korporációs politikai rendszer elvetése miatt felesleges és értelmezhetetlen.

¹⁶ Más vonatkozásban lásd az ún. közvetlen versus közvetett hatály problematikáját.

¹⁷ Utal erre a különbségre Sólyom. Lásd Sólyom László: *Pártok és érdekszervezetek az Alkotmányban*, i.m., 165 – 166.

¹⁸ Sólyom László: *Pártok és érdekszervezetek az Alkotmányban*, i.m., 202.

¹⁹ A folytatás: „...a demokratikus legitimáció követelményének ebben az esetben is érvényesülnie kell.”

²⁰ „A 'reprezentativitás' – amely az adott célokhoz képest másként mérhető és másként lehet elegendő – azonban semmilyen tekintetben nem pótolja a jogalkotáshoz szükséges demokratikus legitimációt.” Sólyom László: *Pártok és érdekszervezetek az Alkotmányban*, i.m., 204 – 205.

²¹ Nehezen lehet értelmezni az Alkotmánybíróság 30/1991. (VI. 5.) AB határozatában rögzített megfogalmazást, amely szerint az Alkotmány 36. §-a „a Kormány számára tevékenysége ellátásához módszerbeli ajánlást jelent”. Ehhez hozzátéve azt az alkotmánybírói álláspontot, hogy a Jat. nem alkotmányos szabály, az eseti mérlegelés könnyen az esetleges mérlegelés kétséges kategóriájává válik.

Mindebből következően az Alkotmány 35. § (1) bekezdésének l) pontja nem értelmezhető a Kormány jogalkotói felhatalmazásának megosztására, végső soron elenyészésére alkalmas normaként.

Ami végül az érdekegyeztetés sorsát illeti, érdemi változás a szociális párbeszéd tartalmában és eljárásában nem valószínűsíthető. Az eddigi tapasztalatok alapján feltételezhető, hogy a politikailag erősen motivált szociális párbeszéd rendszere továbbra is informálisan fog működni,²² és a tárgyalások sikere vagy kudarca – mint eddig – az éppen aktuális döntéshozói szándéktól és a (valós vagy vélt) erőviszonyoktól függ ezután is.

²² Lásd legutóbb a munkaszüneti napok miatti munkanap áthelyezésről szóló megállapodást, amely a 16/2008. (IX. 26.) SzMM rendeletnek a 1/2009. (I. 7.) SzMM rendelettel történő módosításához vezetett.